

Cobouw

Lees Cobouw ook online

Via dagblad.cobouw.nl

Politiek pagina 2

Het **klimaatverdrag** zorgt ervoor dat Nederland het klimaatbeleid aanzienlijk moet versnellen. Vooral in de gebouwde omgeving is nog heel veel te doen.

Economie pagina 4

Hegeman heeft faillissement aangevraagd voor drie verliesgevende dochterbedrijven. Met de overgebleven onderdelen gaat de bouwer terug naar de basis.

Economie pagina 4

Na jarenlange krimp verwacht het Economisch bureau van ING dat **verhuurders** vanaf 2016 ook weer voorzichtig gaan investeren in nieuw materieel.

Techniek pagina 7

Een nieuw type **noodverlichting** kan niet alleen levens redden, maar bespaart ook energie.

Dinsdag 15 december 2015 / Dagblad voor de bouw / nummer 219

70 Bouwberichten

10 Aanbestedingen

DUURZAAM INKOPEN

Bij de dijkverzwaring van de Lekdijk, een van de grootste dijkversterkingen van dit moment, staat duurzaamheid hoog in het vaandel.

‘Nieuwe trede nodig voor CO₂-prestatieladder’

Kritiek op Nederlands inkoopbeleid voor duurzaam bouwen

Thomas van Belzen

Groot-Amers - De criteria voor duurzaam inkopen zijn grondig toe aan ‘recycling’. Dat vinden bouwbedrijf Mourik en betonleverancier Van Dijk. “De CO₂-prestatieladder werkt niet meer.”

In opdracht van Waterschap Rivierenland versterkt Mourik, als onderdeel van de combinatie Dijkverbetering Molenaar, de Lekdijk. Van Dijk Beton levert de keerwanden. Het is één van de grootste dijkversterkingen van dit moment. Tussen Kinderdijk en Schoonhovevenseer treffen de bouwers voorbereidingen over een lengte van 17 kilometer.

Duurzaamheid staat hoog in het vaandel bij het project met een aanneemsom van 60 miljoen euro. Teerhoudend asfaltgranulaat, dat vrijkomt uit de versleten waterkering, wordt per schip afgevoerd naar recyclingsbedrijf REKO in

Rotterdam. Eenmaal gereinigd gaat het van oorsprong kankerverwekkende materiaal schoon en per schip retour naar Van Dijk, die het gebruikt in de keerwanden. “Er hoeft alleen nog cement bij. Hoogovencement van oude staalslakken. Ook dat is beter voor het milieu”, benadrukt Aad den Boer, het brein achter deze samenwerking. Al sinds de jaren tachtig betoogt Den Boer bij ministers en wethouders dat 100 procent recycling mogelijk is. “Op een dag kwam ik Willem van Benthum tegen (recycleer REKO en BRC, red.). Hij daagde me uit dat het nog beter kon. Toen gingen we samen aan de slag met dit Rotterdamse kunstje.” De vrijwel afvalloze werkwijze levert het milieu een besparing op van 40 procent CO₂-uitstoot. “En het is 49 procent beter voor de lucht. Dat heeft Intron voor ons bevestigd”, aldus Den Boer.

Transport

Een groot deel van de besparing heeft te maken met het transport over water. Twee tijdelijke loswallen die Mourik

bouwde, maken de op diesel rijdende vrachtwagens en betonmixers overbodig. Door het gebruik van gerecyclede grondstoffen is de leverancier niet afhankelijk van het zand en grind dat veel betonproducenten uit Duitsland halen. Den Boer is kritisch op het Nederlandse inkoopbeleid voor duurzaam bouwen. “In 2010 kondigde het kabinet aan dat overheden in 2015 100 procent duurzaam zouden inkopen. We zitten nu op 6 procent. ‘Geweldig’ toch? Met ons verhaal wil ik aantonen dat 100 procent recycling wel kan en dat het geen fake-verhaal is.”

Gemeenten, provincies en waterschappen moeten secundaire grondstoffen voorschrijven in aanbestedingen, vindt de telg van zo’n beetje de oudste betonfabrikant van Nederland. De ooit zo bejubelde CO₂-prestatieladder is uitgewerkt, meent hij. “Iedereen heeft inmiddels de hoogste trede (5, red.) bereikt. Bouwers met hogere klimaatambities kunnen zich niet meer onderscheiden bij het gunnen van opdrachten.”

Jan Kees van Vliet, adjunct-directeur bij Mourik, onderschrijft dat. “De competitie is weg. Alle grote bouwers zitten nu op niveau 5. Misschien moet er een niveau 6 komen. De politiek heeft inderdaad ook de mond vol van 100 procent duurzaam inkopen. Als je de praktijk ziet, dan geldt vooral de laagste prijs. Er is veel meer mogelijk.”

Onderscheiden

Gijs Termeer, manager bij de Stichting Klimaatvriendelijk Aanbesteden en Ondernemen (SKAO) herkent de kritiek op de CO₂-prestatieladder. “Daarom denken we nu met Bouwend Nederland en andere partijen na over een projectgebonden methode waarmee bouwers zich bij aanbestedingen beter kunnen onderscheiden met duurzame oplossingen.” Een extra trede (niveau 6) blijft uit, vermoedt Termeer. “Veel meer kan ik er nu niet over kwijt. Over vier maanden wordt er meer duidelijk over de toekomst van de CO₂-prestatieladder.”

> PAGINA 3: ‘EXTRA NIVEAUTJES ZULLEN UITBLIJVEN’

DUURZAAMHEID

MARKT

Megaprojecten overstijgen budget

Van onze redactie economie
Amsterdam - Van grote infrastructuurele projecten, zoals de aanleg van vliegvelden, stuwdammen of spoorlijnen, overschrijdt zeker 90 procent het budget en productietijd.

Dat blijkt uit onderzoek van Roland Berger Strategy Consultants. Het adviesbureau analyseerde wereldwijd zo’n 1000 megaprojecten en komt daarbij tot deze opvallende conclusie. Volgens het rapport ‘Keep your megaproject on track’ betreffen de kostenoverschrijdingen gemiddeld 55 procent. Ultieme uitschieter binnen de onderzochte projecten is de bouw van de Drie Kloven Dam in China, dat het budget overschrijdt met 402 procent (48 miljard dollar). Maar ook de Betuweroute met een overschrijding van 104 procent (2 miljard euro duurder) speelt mee in het internationale spel. In de Nederlandse portefeuille zitten verder nog de Noord-Zuidlijn en IT-projecten van de overheid. In Duitsland wacht men in spanning af of de teller van de nieuwe luchthaven “Berlin Brandenburg Willy Brandt” ooit tot stilstand komt en zo ja, op welk astronomisch eindbedrag.

> PAGINA 5: BIJNA ALLE MEGAPROJECTEN BOVEN BUDGET

DUURZAAMHEID

Bouw gebaat bij klimaatverdrag

Van een onzer verslaggevers

Parijs - De bouw kan fors profiteren van het klimaatakkoord. Meer dan 190 landen hebben zich gecommitteerd aan het beperken van de opwarming van de aarde tot onder de 2 graden.

De sloopwereld kan zich opmaken voor het slopen van alle kolencentrales, in de hele Europese Unie nog 280, en op termijn van andere conventionele centrales. Versneld moeten afscheid worden genomen van fossiele brandstoffen. Het betekent forse extra maatregelen op het gebied van energiebesparing in de gebouwde omgeving. Daarnaast moet de inzet van hernieuwbare energiebronnen veel sneller gaan dan gedacht. Dus er komen meer windmolens, zonnepanelen, getijdencentrales en blauwe energie. Zuinig omgaan met primaire grondstoffen is eveneens een must. De productie daarvan is energieuw, zodat daarmee de CO₂-uitstoot ook flink vermindert. Dat heeft ook weer effecten op het totale beleid rond circulaire economie. In de ontwerpfase moet beter rekening worden gehouden met mogelijkheden van toepassing van secundaire grondstoffen en herbruikbaarheid van materialen.

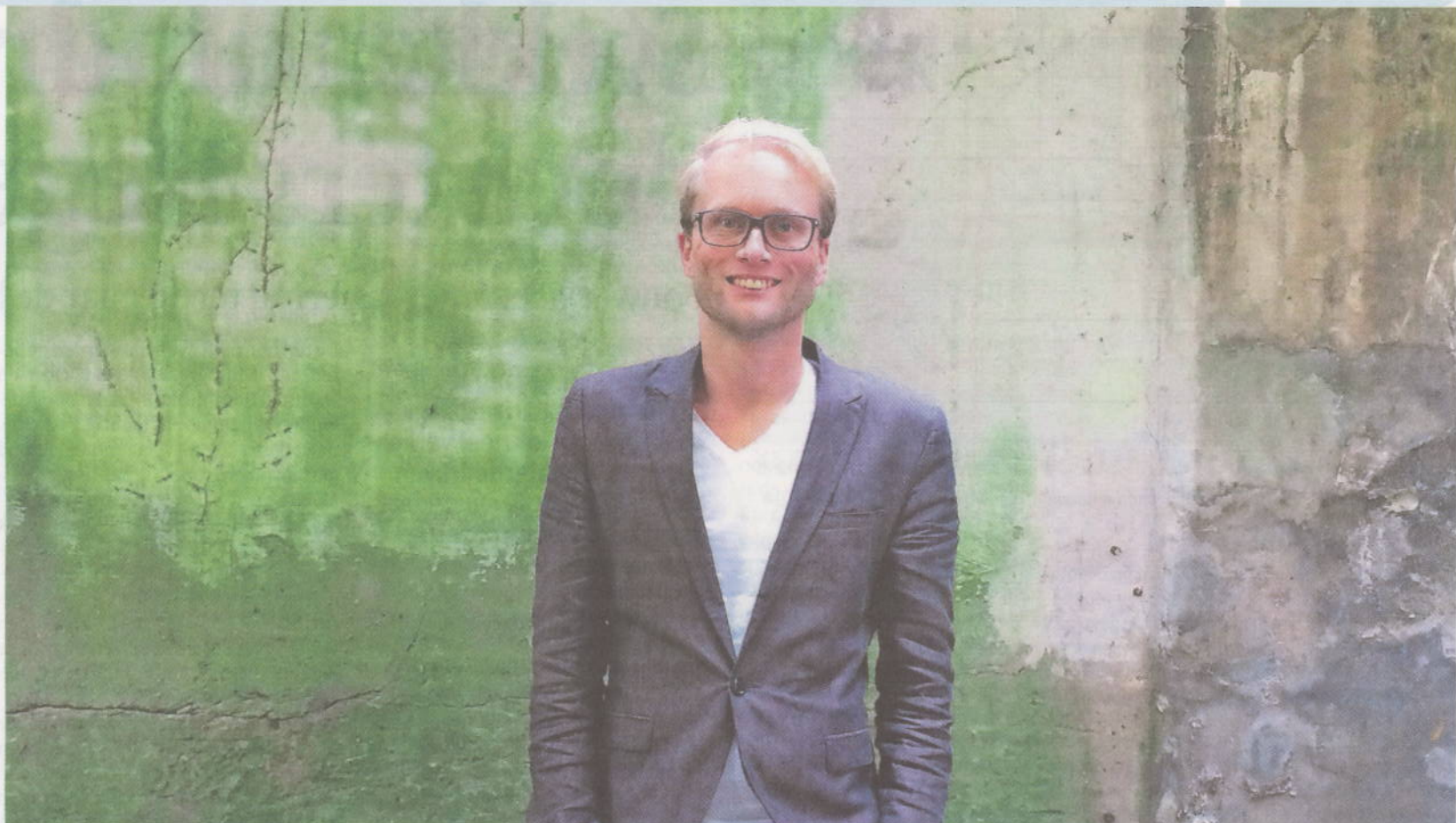
> PAGINA 2: HISTORISCH KLIMAATVERDRAG VERANDERT DE BOUWERELD

De afgelopen jaren is het beleid voor duurzaam inkopen ondergesneeuwd

KLIMAATVRIENDELIJK AANBESTEDEN

DUURZAAMHEID

Gijs Termeer, manager CO₂-prestatieladder bij SKAO.

‘Extra niveautjes zullen uitblijven’

< VERVOLG VAN PAGINA 1
De Stichting Klimaatvriendelijk Aanbesteden & Ondernemen (SKAO) werkt met verschillende partijen aan verbetering van de CO₂-prestatieladder. “Duurzaamheid moet je kunnen ruiken.”

Thomas van Belzen

Gijs Termeer is manager van de CO₂-prestatieladder bij SKAO. “We herkennen de kritiek dat bouwbedrijven zich er onvoldoende mee kunnen onderscheiden. Maar het is ook niet waar dat iedereen op niveau 5 zit. Van de zevenhonderd certificaten hebben 150 bedrijven het hoogste niveau op de ladder bereikt.”

Neemt niet weg dat alle grote jongens, zoals BAM, Heijmans en VolkerWessels, het spel van duurzaam bouwen met dezelfde inzet kunnen spelen. Allemaal zitten zij op niveau 5. “Je kunt dat ook een succes noemen”, vindt Termeer. “De sector is volwassen geworden als het gaat over CO₂-management. Toch ziet ook SKAO dat het tijd is voor een update. Deze zomer zijn daarvoor de eerste piketpaaltjes geslagen in een nieuw handboek (3.0). “Daardoor is het lastiger geworden om op niveau 4 en 5 te blijven.” Een ‘open werkgroep’ werkt nu aan nieuwe oplossingen. Bouwend Nederland, de Vereniging

van Waterbouwers en partijen zoals ProRail praten mee. “De ideale oplossing is nog niet bedacht. Die hopen we over vier maanden te kunnen presenteren.” Extra niveautjes zullen uitblijven, voorspelt de projectmanager. “Mensen roepen al drie jaar ‘maak een niveau 6 of 7’, maar als ik dat doe, heeft BAM dat binnen enkele maanden voor elkaar en volgen de andere bouwers onmiddellijk. Na een half jaar heb je weer hetzelfde probleem als nu.”

Cultuuromslag

De ladder voor CO₂-prestaties van bedrijven werkt, weet Termeer zeker. Op basis van een nog te verschijnen wetenschappelijk artikel komt het er volgens hem op neer dat de prestatieladder een CO₂-reductie heeft opgeleverd van 3,2 procent per jaar. “Dat moet alleen nog gecheckt worden en dubbel gecheckt. Los daarvan is er ook nog een cultuuromslag bereikt.”

Hoe de ladder 3.0 wordt toegepast in de praktijk, zal binnenkort blijken. De discussie gaat nu nog vooral over de vraag: hoe kun je de eigenlijke ambitie concreet vertalen naar bouwprojecten. “Bij veiligheid werkt dat al goed. Dat is nu punt twee op de agenda. Duurzaamheid staat soms wel in de gunning, maar tijdens de uitvoering controleert eigenlijk niemand de geleverde prestaties. Het is nu nog not done om een collega aan te spreken op het feit dat hij zijn motor laat aanstaan als hij een kopje koffie gaat drinken. Daar moeten we nu aan werken. De sfeer van duurzaamheid moet je ruiken op de bouwplaats.”

Overheid

Als het gaat om die cultuurverandering staat de bouwsector nog aan het begin, besluit Termeer. Ook de overheid zou wat hem betreft een tandje mogen bijschakelen. “De afgelopen jaren is het beleid voor duurzaam inkopen ondergesneeuwd.”

‘MENSEN WORDEN OOK BLIJ VAN DUURZAAM BOUWEN’

Hoezo duurzame bouwvrouwen? Er zijn ook duurzame bouwmannen. Cobouw sprak er vier. Allemaal spelen ze een rol bij de klimaatvriendelijke dijkverzwaring langs de Lek.

Jan Kees van Vliet, adjunct-directeur Mourik

“Duurzaamheid zit inmiddels diep in onze organisatie. Eind 2009, toen bouwbedrijven begonnen met de CO₂-prestatieladder, zei iedereen nog ‘waar gaat het over?’. Het stond nog niet echt op de agenda. De laatste jaren is dat enorm veranderd, langzaam gaat het gedachtegoed van kantoor naar de projecten en de projectleiders, al is de laagste prijs vaak heilig voor opdrachtgevers. Duurzaamheid moet je echter wel alleen toepassen bij grote projecten waarmee je impact kan maken. Per aanbesteding moet je kijken wat mogelijk is. Vanuit het grotere denken spreekt duurzaam bouwen me aan. Mensen worden hier ook blij van. Wij willen als bouwer het signaal geven dat onze ambities hoger reiken

dan de CO₂-prestatieladder. Opdrachtgevers: vraag ons dat uit.”

Cor Glimmerveen, vestigingsdirecteur van Van Dijk Beton

“Wij passen al jaren gerecycled teerhoudend asfaltgranulaat toe in onze producten, zoals ondergrondse putten, leggers en keerwanden. Ja, het is moeilijker dan zand en grind gebruiken, het is namelijk heel fijn materiaal. Bij zelfverdichtend beton moet je goed opletten dat het spul consistent blijft. Daarom sta ik het altijd nat te spuiten. Ik moet wel goed werk leveren. Daar word ik op afgerekend. Anders lig ik er binnen no-time uit. Hoewel ik qua prijs concurrerend ben, staat mijn telefoon niet roodgloeiend. Dat is best gek, ja. Ik vind verder dat we moeten oppassen dat we van beton niet het afvalputje maken. We willen er alles in stoppen, zelfs zeezand. Ik ben daar tegen.”

Kees Scheer, projectmanager Mourik

“Ik ben het verlengstuk van Jan Kees. Ik breng de visie in de praktijk. Duurzaam-

heid werkt in mijn optiek alleen als je dat combineert met andere vraagstukken zoals het beperken van hinder voor de omgeving. Wij wilden hier zo min mogelijk vrachtwagens over de dijk hebben vanwege het trillen. Daarom bouwden wij twee loswallen. Klei, zand, puin van gesloopte oude huizen halen we via de rivier er uit. Deze oplossing is ook duurzamer. We verstoken nu minder diesel. De noodzaak? In alle bescheidenheid voel ik me ook wel een beetje verantwoordelijk voor de toekomst van de planeet.”

Aad den Boer, directeur Van Dijk Beton BV

“Van origine is de familie Den Boer betonfabrikant. Ik denk dat het zo’n beetje het oudste betonbedrijf is van Nederland. In de jaren tachtig zei ik al tegen de minister in het kader van duurzaamheid dat het primair blijven oppompen van zand en grind alleen maar leidt tot waterplassen. Eind negentiger jaren kwam ik in Rotterdam een wethouder tegen die vond dat ik Rotterdam duurzaam moest maken, omdat ik een van de

grootste leveranciers was. Samen hebben we toen de Cirkelstad bedacht. Van vrijkomende trottoirtegels en -banden uit de stad maakten we nieuwe. Later, vanaf 2009, maakten we van teerhoudend asfaltgranulaat honderd procent primair zand en grind en vervangend ecobeton. Duitsland, mevrouw Merkel, volgt ons voorbeeld al. Ze stuurt al schepen naar Reko, want in Duitsland hebben ze geen thermische reiniger. Zand en grind genoeg via onze rivieren? Dat klopt niet. Napoleon zei het al. Wij zijn het uitspoelsel van de rivieren. Als ophoogzand kunnen we het prima gebruiken, maar niet als betonzand. Dat komt uit de Rijn. De noodzaak? Naast Malta en Luxemburg is Nederland een van de vuilste landen van Europa. We moeten dus hard aan de slag. Met goede ketensamenwerking kan dat. Ik zie wereldwijd een relatie met wat hier aan de dijk gebeurt. En als je weet dat het op sommige plekken morgen 45 graden Celsius is en als 75 graden aanvoelt, dan ga je toch lopen?”

Renoveren?

www.mapei.nl